

היינו משום דגמר בגזירה שוה "לה" "לה" מאשה. כלומר: הגזירה שוה מאשה המלמדת ששפחה ועבד יוצאים בשטר שחרור, לא לענין זה בלבד היא באה, אלא לגמרי הקישה התורה עבד לאשה, וללמד:

מה, כמו שאשה אינה יוצאת מבעלה, ואינה ניתרת להנשא, אלא בשטר כריתות ולא בהפקר; אף עבד נמי, אין משתחרר לגמרי אלא בשטר שחרור ולא בהפקר.

ואסיק רבי זירא לדבריו:

וסברתי דקא דייקת מינה [שלמדת ממימרת רבי יהושע בן לוי בשם רבי יוחנן]: כיון שאמר רבי שלגמרי הקישה התורה עבד לאשה, אם כן יש ללמוד שיהיה דין העבד כאשה אף לענין זה:

מה אשה אין מיתת הבעל מתרת אלא איסורא דאשת איש, ולא דין ממונא, שהרי אינה ממונו של הבעל.

אף עבד נמי, לא פקע במיתת האדון אלא אכורא בלבד, ולא קנין ממונא.

לט-ב בפירוש שמייע לך [שמעת] מרבי יהושע בן לוי שפסק כן, או מכללא שמייע לך [או שמא מתוך דבריו שאמר במקום אחר למדת לעניננו]?

שאל רבי יעקב בר אידי: מאי כללא? מתוך איזה ענין יש לי ללמוד מהי דעת רבי יהושע בן לוי בנידון זה?

אמר ליה רבי זירא: סברתי שלמדת כן, מהא דאמר רבי יהושע בן לוי: אמרו לפני רבי:

אם אמר האדון: "נתייאשתי מפלוני עבדי" — מהו דינו של העבד? והיינו מפקיר עבדו, ש"יאוש" לשון הפקר הוא.

אמר להם רבי: אומר אני: אין לו תקנה לישא אשה, (1) אלא בשטר שחרור.

המשך השמועה מתבאר על פי הרשב"א

ואמר רבי יוחנן: מאי טעמא דרבי, שהצריכו גט שחרור כדי להתירו בבת ישראל? ואמאי לא אמרינן, כיון שזכה בעצמו פקע ממנו שם עבד לגמרי! (2)

והוא הדין שלדעת רש"י מה שאמר אמימר בעמוד א: "המפקיר עבדו ומת, אותו עבד אין לו תקנה", היינו נמי שאין לו תקנה כלל לישא אשה, כן מבואר בתוספות [לקמן מ א ד"ה אותו העבד] בדעת רש"י; והתוספות שם חלקו עליו, ופירשו, שהוא מותר בשפחה, ומשמע שלדבריהם אף כאן מותר הוא בשפחה ואסור בבת חורין, ראה שם בתוספות.

2. וכאשר סבר שמואל: המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור.

תימא, שהרי כל שכן שתיקשי לדעת הסובר המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור! ותירצו שאין להקשות כן, משום שדינו של שמואל מחלוקת תנאים היא, וכפי שהביאו, ואף ששמואל פסק שאין צריך גט שחרור, אמימר חולק, אבל לפי מה שפירשה הגמרא, לא ניחא לגמרא לומר שחולק אמימר על רבי יוחנן רבו. ב. שיטת רש"י בביאור "אין לו תקנה" תתבאר בעמוד ב בהערות.

1. כתב רש"י: "אין לו תקנה בבת ישראל ולא בשפחה, שהרי משוחרר הוא קצת, ואינו גמור";

בעצמו כלל, וצריך הוא שחרור כדי שלא יוכלו לזכות בו, הרי הם יוצאים במיתת האדון בלי שטר שחרור.

אמר ענה ליה רבי יעקב לרבי זירא על שאלתו, מהיכן למד כן: בפירוש שמייע לי מרבי יהושע בן לוי שאמר כן, ולא למדתי כן מכללא.

ורבי חייא בר אבא נחלק על רבי יהושע בן לוי ואמר בשם רבי יוחנן:

אין הלכה כאבא שאול! אלא כחכמים האומרים: בין גדולים ובין קטנים, קנו עצמן בני חורין!

אמר ליה רבי זירא לרבי חייא בר אבא: בפירוש שמייע לך מרבי יוחנן שפסק כן, או מכללא דדבריו שמייע לך כן?

אמר ליה רבי חייא לרבי זירא: **מאי כללא** אמר רבי יוחנן, שממנו היה לי ללמוד כן?

אמר ליה רבי זירא: **מהא דאמר רבי יהושע בן לוי: אמרו לפני רבי, האומר "נתייאשתי מפלוני עבדי", מזהו?**

אמר להם רבי: אומר אני, אין לו תקנה אלא בשטר!

ואם כן מבואר כשיטת אבא שאול. שהרי לפי דעת חכמים אפילו עבד קטן שאין לו יד לזכות בעצמו, הרי הוא יוצא לחירות במיתת האדון, ובהכרח שהוא משום שלדעתם מפקעת מיתת האדון אף את קנין הממון, ומדברי רבי יהושע בן לוי משמו של רבי הרי מוכח לא כן.⁽³⁾

אמר ליה רבי יעקב לרבי זירא: **ואי מכללא** דדברי רבי יהושע בן לוי האמורים, למדתי שהוא סובר דהלכה כאבא שאול, **מאי** [ולו יהא שאכן למדתי משם מה בכך], וכי מה קשיא לך על זה!?

אמר ענה ליה רבי זירא לרבי יעקב:

כי אם שמעת בפירוש מרבי יהושע בן לוי, דהלכה באבא שאול, הרי ניחא; אבל מההיא מימרא אין ראייה שפסק כן, אלא **אדרבה, דוק מינה לאידך גיסא**, שהלכה כחכמים, שאף עבד קטן הוקש לאשה, והרי הוא יוצא במיתת האדון.

וכך נדרוש: **מה אשה, בין גדולה ובין קטנה, יוצאת היא במיתת הבעל בלא גט** —

אף **עבד נמי, בין עבד גדול שיש לו יד לזכות בעצמו ואינו צריך אלא שחרור מקנין האיסור, ובין עבד קטן שאין לו יד לזכות**

מדברי הגמרא לעיל, וראה ב"פני יהושע" לעיל בתוספות ד"ה וחכמים, שאכן הוכיח מסוגייתנו, שלכולי עלמא אין לקטנים יד לזכות בעצמם.

ב. רש"י מפרש את הוכחת הגמרא מרבי באופן אחר, וזה לשונו: "וקא דייקת מינה: כיון דרבי מאשה יליף, לא איירי רבי אלא במפקיר עבד גדול שיש לו יד לקנות עצמו, ומשהפקירו אין לו עליו אלא איסור, אבל לא ממון, כאשר זו

3. א. דברי הגמרא נתבארו על פי הרשב"א, וכן פירש רבינו קרשק"ש, וכן הביא בשם הרמב"ן; ומדברי הגמרא כאן [לפירוש זה] מוכח בהדיא, שביאור מחלוקת אבא שאול וחכמים [על כל פנים לפי מסקנת הגמרא] היא: אם מיתת אדון מפקיעה קנין ממון או לא, אבל כולי עלמא מודים, שאין לעבד קטן יד לזכות בעצמו; וכבר נתבאר בהערה בעמוד א, שכן הוא מוכח גם

ואמר רבי יוחנן: מאי טעמא דרבי? — גמר "לה" "לה" מאשה, מה אשה אינה יוצאת בהפקר אלא בשטר, אף עבד נמי אינו יוצא בהפקר לגמרי אלא בשטר.

וסיים רבי זירא: וסברתי, שאתה רבי חייא קא דייקת מינה, מאחר והקישו רבי יוחנן לאשה, אם כן כאשה הוא לגמרי:

ומה אשה, בין גדולה ובין קטנה, ניתרת במיתת בעלה — אף עבד נמי, בין גדול ובין קטן יוצא במיתת רבו! והיינו כחכמים, שעבדי הגר שמת, יוצאים לגמרי לחירות.

אמר ליה רבי חייא לרב זירא: ואי אכן כן הוא, ומכללא זו למדתי את שיטת רבי יוחנן בנידון זה, מאי קשיא לך על מסקנתי?

אמר ליה רבי זירא: אם משם הוכחת כן, אינה ראייה. דאדרבה, דוק מינה לאירך גיסא — וכאבא שאול — וכך תדייק.

מה אשה לא הותר בה על ידי מיתת בעלה אלא דין איסורא ולא ממונא, שהרי אינה קנויה לו בקנין ממוני —

אף עבד שהוקש אליה נמי, אינו אלא עבד גדול שהפקירו רבו או שמת ואין לו יורשין,

ולא נותר בו אלא קנין איסורא, ולא קנין ממונא, לפי שכבר זכה בממונות עצמו.

אבל עבד קטן, אף לאחר שהפקירו רבו או שמת, עדיין יש בו קנין ממון של עבדות, שהרי אין לו יד לזכות בעצמו, לפיכך לא הוקש לאשה, ואינו יוצא במיתת רבו, והיינו כאבא שאול.

אמר ענה ליה רבי חייא לרבי זירא על שאלתו: בפירוש שמיע לי מרבי יוחנן שהלכה כחכמים.

אמר מר: אמר להם רבי: אומר אני, עבד שנתיימש רבו הימנו, אין לו תקנה לישא אשה, אלא בשטר!

ונתבאר טעמו של רבי לעיל, שלכן אין אנו אומרים: המפקיר עבדו יצא לחירות ואינו צריך גט שחרור, משום שלגמרי הקישה התורה עבד לאשה, וכשם שאשה אינה יוצאת אלא בשטר, כך עבד אינו יוצא לחירות לגמרי בהפקר; ואם כן יש לנו לומר: כשם שאשה אינה יוצאת בכסף, כך עבד אינו יוצא בכסף; (4)

והתניא: המקדיש את נכסיו והיו בהם עבדים — רבי אומר: אומר אני, אף הוא

עצמו כתב דלא כרש"י, וכיון לפירוש הראשונים; וגם רבינו קרשק"ש כתב, שהנכון כפירוש הרמב"ן, ולא כפירוש רש"י.

4. תמה ב"תפארת יעקב": האיך יתכן לפרש כן את דברי רבי, והרי אם כן נמצא שכל עבד אין לו תקנה אלא בשטר, ואיך אמר רבי על עבד שנתיימש הימנו שאין לו תקנה אלא בשטר, והרי מה בין זה לשאר עבדים?!

שגט שלה אינו בא להפקיע ממון שיש לו עליה — אלא איסור, אבל בעבד קטן לא איירי רבי, דלאו דומיא דאשה הוא דאיכא דררא דמונא עליה, ובדידיה סבירא ליה דיש לו תקנה בשפחה, ולא קנה עצמו בהפקר, ודבריו צריכים ביאור; וראה מה שכתבו על דבריו ב"פני יהושע" וב"תפארת יעקב", ושניהם כתבו שרש"י הולך כאן לשיטתו בביאור "אין לו תקנה" שהובא לעיל בהערה 1, [וה"פני יהושע"

אבל הפקר אינו מוציאו לגמרי, ומשום שהוקש לאשה.⁽⁶⁾

ומוסיפה הגמרא לבאר:

והא דקאמר רבי בכרייתא דלעיל, שהעבד קונה את עצמו בכסף להשתחרר לגמרי ולהפקיעו מידי איסור, אתא לאפוקיה מהאי תנא⁽⁷⁾ [להוציא משיטתו של התנא] החולק ואומר: אין הכסף מועיל להפקיע ממנו את האיסור, אלא את קנין הממון בלבד.

דתניא: רבי שמעון אומר משוב רבי עקיבא:

יכול יהא כסף גומר בה בשפחה כנענית, שתשתחרר לגמרי ותותר לישראל על ידי נתינת כסף לאדונה,⁽⁸⁾ כדרך ששטר שחרור גומר בה להתירה?

א. שפחה כנענית אין קדושין תופסין בה, ואפילו נישאה לעבד עברי המותר בשפחה, אין קידושיה כלום, והבא עליה פטור.

העבד עצמו, נותן להקדש את דמי עצמו, ויוצא לחירות, מפני שהוא יכול לקנות את עצמו כשם שאחרים יכולים לקנותו, והרי זה כמי שמוכרו לו הגזבר לעצמו!

הרי מוכח שלדעת רבי, יוצא העבד לשחרור לגמרי על ידי נתינת כסף, ואין אנו מקישים עבד לאשה לגמרי לומר: כשם שאשה אינה יוצאת בכסף, כך עבד אינו יוצא בכסף!?⁽⁵⁾

ומשנינן: הכי קאמר רבי: או בכסף או בשטר, והאי פקע ליה כספיה.

כלומר: אף שהוקש עבד לאשה ללמד שהמפקיר עבדו אינו יוצא לגמרי, מכל מקום אין זה בא למעט כסף, כי כסף שאני שהוקש לשטר במאמר הכתוב: "והפדה לא נפדתה [בכסף] או חופשה לא ניתן לה [בשטר]", וכשם ששטר מפקיע את העבד הן מקנין הממון שבו והן מקנין האיסור שבו, כך גם כסף מוציאו לגמרי; ושוב ממילא במפקיר עבדו, שאין שייך בו יציאת כסף שהרי פקע קנין הממון שבו, אין לו תקנה אלא בשטר,

6. א. כן נראה לכאורה לדחוק בכוונת הגמרא, על פי פירוש הרשב"א.

ב. עד כאן נתבארה השמועה על פי הרשב"א, ומכאן ואילך כפירוש רש"י.

7. ראה "תפארת יעקב", ומה שהביא בשם הרמב"ם בתשובות "פאר הדור".

8. ב"פני יהושע" מבואר, שלדעת רבי שמעון הסובר: כסף אינו גומר, הרי הוא כעבד שהפקירו רבו, שלשיטת רש"י לעיל הרי זה אסור בשפחה ואסור בבת חורין, ואילו לשיטת התוספות שחלקו עליו לעיל, הוא הדין שבכסף הרי הוא מותר בשפחה, והשפחה מותרת בעבד.

וביאר שם, שלפי שיטת רש"י הסובר שבעבד שנתייאר רבו הימנו אין לו תקנה אפילו בשפחה, לא קשיא, כי רבי השמיענו במה שאמר "אין לו תקנה" שאסור הוא אפילו בשפחה, אבל לשיטת תוספות קשיא.

5. צריך ביאור: היכן משמע לגמרא מדברי רבי שהוא יוצא בכסף לגמרי, ואולי באמת צריך הוא גט שחרור ואין לו תקנה! וואולם לפי מה שפירשו הראשונים [ראה רבינו קרשק"ש לעיל עמוד ב ד"ה ורש"י בשם בעל המאור], שבזה גופא נחלקו רבי וחכמים שם, ניחא דברי הגמרא כאן.

נפדתה [בכסף לגמרי] וחופשה לא ניתן לה [בשטר]⁹, והזכיר הכתוב את הטעם לפטור מן המיתה רק משום שלא ניתן לה חופשה בשטר –

שמע מינה: בשטר בלבד הדין תלוי, ואף אילו היתה נפדית כולה בכסף לא היה בה דין מיתה.⁽⁹⁾

ולומר לך:

שטר שחרור הוא שגומר בה להוציאה לגמרי בין משעבוד ובין מאיסור, ואין פדיון כסף גומר בה להפקיעה מידי איסור, שיהיו קדושי תופסין בה.⁽¹⁰⁾

אמר רמי בר חמא אמר רב נחמן: הלכה כרבי שמעון, שאין פדיון כסף גומר בעבד או בשפחה להפקיעם מידי איסור.

ורב יוסף בר חמא אמר בשם רבי יוחנן: אין הלכה כרבי שמעון, אלא הלכה כרבי, שפדיון כסף גומר הוא בעבד או בשפחה כשטר שחרור.

אשכחיה [מצאון] רב נחמן בר יצחק לרבה בר שילת, דהוה קאי אפיתחא דבי תפלה [כשהיה עומד על פתח בית הכנסת]. אמר שאל לו רב נחמן בר יצחק לרבה בר שילת:

ב. הבא על מי שהיא חציה שפחה וחציה בת חורין שנתארסה לעבד עברי, חידשה התורה שהבא עליה חייב קרבן אשם, אך אין בו חיוב מיתה כשאר אשת איש.

ג. "פדיון" האמור בכל מקום גבי עבד או שפחה הוא פדיון בכסף, ואילו "חופשה" האמור בעבד או בשפחה היינו חופשה בשטר שחרור.

תלמוד לומר בפרשת שפחה חרופה:

"ואיש אשר ישכב את אשה שכבת זרע, והיא שפחה נחרפת [מאורסת] לאיש, והפדה לא נפדתה [שהיתה שפחה שפדאווה בכסף לחציה, והרי היא חציה שפחה וחציה בת חורין], או חופשה לא נתן לה [כלומר: ושטר שחרור לא ניתן לה כלל], בקורת תהיה, לא יומתו [הנואף והנואפת כשאר מי שבא על אשת איש] כי לא חופשה. והביא [הנואף] את אשמו לה' אל פתח אהל מועד, איל אשם".

ולומדים אנו ממאמר הכתוב: "לא יומתו כי לא חופשה" דהיינו שלא ניתן לה שטר שחרור, שאורעה כל הפרשה כולה ל"לא חופשה"!

כלומר: היות ולא נאמר: "לא יומתו כי לא

9. ומה שאמר הכתוב: "והפדה לא נפדתה" אינו בא לומר שאם נפדתה בכסף לגמרי יהא כביאתה חיוב מיתה, אלא ללמד שאפילו אם נפדתה רק לחציה, הרי הבא עליה חייב אשם, שלא כשפחה גמורה שאין בה אפילו חיוב אשם.

10. כתב ה"פני יהושע": הניחא לשיטת רש"י הסובר בעבד שהפקירו רבו שהוא אסור בשפחה

דבר, שלף איש נעלו ונתן לרעהו, ו"נעל" לאו דוקא, והוא נקרא גם "קנין סודר", כי דרך לעשותו בסודר, ובמעשה שבסוגייתנו נעשה הקנין על ידי כובע.

ג. נחלקו אמוראים במסכת בבא מציעא מז א כיצד הוא קנין חליפין, כלומר מי הוא השולף והנותן:

רב אמר: בכליו של קונה; לוי אמר: בכליו של מקנה; דהיינו, שלפי רב נותן הקונה למקנה את נעלו, ובכך נקנה החפץ לקונה, וכן בעבד נותן העבד הקונה את נעלו לאדון שהוא המקנה, ובכך נקנה העבד לעצמו; ואילו לפי לוי, צריך שיתן המקנה שהיינו האדון נעל לעבד, ובאותה הנאה שנהנה המקנה מן הקונה שנטל ממנו נעל, בזה נקנה החפץ לקונה.

ד. בסוגייתנו מתבאר, שדין חליפין כדין כסף, ולדעת הסובר: כסף גומר בעבד ובשפחה, אף חליפין גומרים; ואילו לדעת הסובר שכסף אינו גומר, אף חליפין אינם גומרים.

דההיא אמתא, דהוה מרה שכיב מרע [שפחה כנענית היתה, שהיה אדונה שכיב מרע], ונטה למות, **אתיא** אותה אמה, **ובכיא לקמיה** [באה שפחתו ובכתה לפניו], **ואמרה ליה:**

הלא אתה נוטה למות, ואחר מותך אפול

הלכה כרבי שמעון שאין כסף גומר בעבד ושפחה, **או אין הלכה כרבי שמעון?**

אמר ליה רבה בר שילת: אני אומר, אין הלכה כרבי שמעון. ורבנן דאתו ממחוזא [החכמים שבאו ממחוזא] נחלקו עלי, **ואמרי, דאמר רבי זירא משמיה דרב נחמן: הלכה כרבי שמעון!**

והוסיף רבה בר שילת: **וכי אתאי אנא לסורא** [כאשר באתי לסורא], **אשכחתיא לרבי חייא בר אבין, ואמרי [אמרת] ליה:**

אימא לי איזי [איפוא], גופא דעוברא — המעשה שממנו הוכיח רבי זירא שפסק רב נחמן הלכה כרבי שמעון שאין קנין כסף גומר בה — **היכי הוה מעשה זה?!**

ואמר לי רבי חייא בר אבין: מעשה שהיה כך היה:

א. שנינו במשנה בקדושין כב ב: "עבד כנעני נקנה בכסף ובשטר ובחזקה, וקונה את עצמו [מידי האדון] בכסף על ידי אחרים, ובשטר".

ובגמרא שם: "תנא אף בחליפין", כלומר: העבד נקנה לאדון וקונה את עצמו בחליפין.⁽¹¹⁾

ב. קנין "חליפין" קונה בכל מקום, ונלמד ממאמר הכתוב במגילת רות: "וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל

11. כן מבואר מדברי התוספות בסוגייתנו, שהברייתא עוסקת אף בקנין שקונה העבד את עצמו מהאדון, ורש"י שם סתם, [וכראשונים כאן יש שחולקים על זה], ודעת רש"י בסוגייתנו ראה בהערה הבאה.

שלא פקע אלא קנין הממון בלבד, אם כן מה לי נפדתה מה לי לא נפדתה, ולמה כשנפדתה קצת או כולה יש בה אשם, וכשלא נפדית כלל אין בה אשם; וראה מה שביאר שם לשיטת התוספות.

חליפין" שיש לו להועיל כמו קנין כסף, (12) ומה שאמר רב נחמן "לא עשה ולא כלום" היינו שלא נפקע קנין האיסור, ומשום דהלכה כרבי שמעון שבקנין כסף אין נפקע האיסור, והוא הדין בקנין חליפין; ומכאן למדו שרב נחמן סובר הלכה כרבי שמעון.

ואני — רבה בר שילת — אומר: לא כן היא, ולעולם מודה רב נחמן דאין הלכה כרבי שמעון, ואף כסף וחליפין גומרים בה; ומה דאמר: "לא עשה ולא כלום", אין זה אלא משום שלא נעשה שם הקנין כהלכתו, דהרי הוה ליה אותו כובע כליו של מקנה, שהרי בכובעו של האדון נעשה —

ולכן לא קנתה היא כלל את עצמה, ומשום שאנו פוסקים הלכה כרב הסובר: חליפין בכליו של קונה הם נעשים, ונמצא שלא נעשה הקנין כהלכתו, ולפיכך לא קנתה ולא כלום. (13)

ליורשיך, ואמשיך להשתעבד להם! עד אימת תשתעבד ותיזיל ההיא איתתא [על עצמה נתכונה ואמרה: עד מתי אשתעבד]?!

שקל האדון את כומתיה, ושדא בה [השליך לעברה את כובעו], ואמר לה:

זיל קני להא כומתא, וקני על ידי זה את נפשיך [קני כובע זה ועל ידו קני את עצמך]!

אתו לקמיה דרב נחמן, ושאלוהו: האם יצאה האמה לחירות במעשה זה, או לא?

אמר להו: לא עשה ולא כלום, שלא הועיל מעשה זה להוציאה לחירות.

ואסיק רבה בר שילת: מאן דחזא למעשה זה [הרואה מעשה זה] סבר:

כיון שהשליך לה את כובעו, זה הוא "קנין

בחליפין, משום דחליפין דמו לכסף, וכל היכא דכסף קני, חליפין נמי קני; ומכאן יש להוכיח דהלכה כרב דאמר בכליו של קונה. והטעם שהוצרכו התוספות לבאר את הטעם שהוא קונה בחליפין, אף שברייתא מפורשת היא [לדעתם], הוא כדי להסביר למה פשיטא לגמרא בסוגייתנו, שדין חליפין כדין כסף לענין קנין האיסור.

ודומה לזה כתבו התוספות והראשונים בקדושין דף ג א ד"ה ואשה, שחליפין דומים הם לכסף ומטעם כסף הם קונים; ומבואר שם בראשונים ובאחרונים שדמיון החליפין לכסף הוא, שהסודר [או הנאת המקנה מקבלת הסודר] קונה את תמורתו, כשם שהכסף קונה את תמורתו.

ב. כתב רש"י: "ומשום דברי שכיב מרע

12. א. לשון רש"י הוא: "מאן דחזא סבר משום דהלכה כרבי שמעון, שהיו סבורין שאלו חליפין הן בקנין סודר דקונה ככסף, דכתיב שלף איש נעלו", ומסתימת לשון רש"י שלא הזכיר את הברייתא בקדושין, משמע קצת שהוא אינו סובר כהתוספות שדברי הברייתא בקדושין "תנא אף בחליפין" נאמרו לענין קנין העבד מאת אדונו, אלא על קנין העבד לאדונו.

ב. הסוגיא נתבארה לפי רש"י ותוספות, אבל לרמב"ן ושאר ראשונים ביאור אחר בסוגיא, ראה שם.

13. א. כתבו התוספות בד"ה משום דהוה ליה כליו של מקנה: אבל אם היה כליו של קונה, היתה זוכה עצמה בחליפין, דתניא בהדיא בפרק קמא דקדושין דעבד כנעני נקנה [לעצמו]